ENDES MIHÁLY

Adatok két ritka gombafaj, a bocskoros csiperke (Agaricus gennadii /Chat. et Bond/) és a gyökeres csiperke (Agaricus romagnesii Wasser) előfordulásához, rendszertanához és ökológiájához

1994. október elején a fent nevezett gombák néhány példányát gyűjtötte dr. Endes Mihályné. Maghatározásuk és a rendelkezésre álló szakirodalom átnézése során derült ki, hogy Magyarországon ritka fajokról van szó, amely körülmény miatt a jelen munka megírását szükségesnek véltem.

Bocskoros csiperke (Agaricus gennadii /Chat. et Bond/). 1994. október 1-én több, 3-5 példányból álló telepei kerültek elő a Hajdúháton, a Hajdúhadházhoz tartozó Apró-halmok nevezetű területről (lásd e számunkban a szerző által készített fotót!). A termőhely almáskert bolygatott lösztalaja, a példányok közül több is tönkjével összenőtt egymással. Ami az idevágó irodalmat illeti, hazai előfordulásáról eddig (!) csak RIMÓCZI-VETTER (1990.) számol be, azaz sem összefoglaló jellegű könyvekben, sem helyi flóralistákon nem találkoztam vele (ezek felsorolásától dolgozatomban eltekintek, ám összeállított listájuk az érdeklődők rendelkezésére áll.)

Az idézett szerzők Soroksárról és a Duna-Tisza közéről jelzik, termőhelyül pedig szikes legelőt, homoki gyepet, valamint üvegházat sorolnak fel. Gyakoriságával kapcsolatos megjegyzésük nincs. Meglepő, hogy az egész európai gombaflórát tárgyaló PHILLIPS (1981.) sem említi. Saját előfordulási területünk tágabb környékéről több, részletes felmérést is ismerünk, de ez a faj azokból is hiányzik. Meg kell jegyezni, hogy miután agrárterületről van szó, a

gomba adventív úton való idekerülése sem zárható ki, ez a terjedési mód azonban ezeknél az élőlényeknél megszokott, közismert.

Gyökeres csiperke (Agaricus romagnesii Wasser), 1994. október 4-én 3 példány mutatkozott Debrecenben, a Péchy Mihály utcán, ültetett nyugati ostorfa (Celtis occidentalis) sorban. A termőhely itt bolygatott barna erdei talaj, amely már a Nyirséghez sorolandó. Az egyedek „gyökereiknél" (ezek természetesen micélium kötegek) fogva össze voltak nőve.

A fajra régebben használatos radicatus név ma csupán szinoním. PHILLIPS (1981.) szerint az A. radicatus Vitt. csak az A. campestris változata (var.), s ez utóbbi mindössze az A. bresadolianus szinonímja. KRÉBECZ (1988.) név említése nélkül több szerzőre utal, akik a gyökeres csiperkét az akác-csiperkével (A. bresadolianus) összevonják, egy fajnak tekintik, illetve az előbbit az utóbbi alfajának tekintik. Hazai konkrét előfordulásáról csak RIMÓCZI-VETTER (1990.) szolgáltat adatokat, amennyiben Budapest környékéről és a Dunántúli-Középhegységből jelzik a lelőhelyet. Termőhelyként ők kerteket, parkokat, gyomterületeket sorolnak fel, gyakoriságát nem tárgyalják. BABOSNÉ (1991.) udvarokat is említ, s nem gyakori fajnak tartja. KRÉBECZ (1988.) ligetes erdőket, akácosokat is termőhelynek tekint, gyakoriságát nem érinti. PHILLIPS (1981.) nagyon ritkának jellemzi, ám munkája irodalomjegyzékében magyarországi adatok nem találhatók. A környékről készült felmérésekben a gyökeres csiperke nem szerepel.

IRODALOM

BABOS, L.-né . 1991. Bazidiumos nagygombák. In: Simon,T. (szerk.): Baktérium-, alga-, gomba-, zuzmó- és mohahatározó. Tankönyvkiadó, Budapest, 479-484.

KRÉBECZ,J. 1988. Gombaatlasz. Pallas, Budapest, pp 199

PHILLIPS,R. 1981. Mushrooms... Great Britain and Europe. Pan, London, pp 288

RIMÓCZI,I.M., VETTER,J. (szerk.) 1990. Gombahatározó. I. Orsz. Erdészeti Egyesület, Budapest, pp 238

MOLNÁR ATTILA - SULYOK JÓZSEF - VIDÉKI RÓBERT

Adatok Magyarország orchodea hibridjeinek ismeretéhez

A kosborfélék (Orchidaceae) egyik legjellemzőbb tulajdonságaként emlegetik a hibridizációt. Az orchidea hibrideknek, érdekességükön túl a kosborfélék körében előfoduló entomogámiát bizonyító szerepe és „fajképző" jelentősége is van. Elsősorban mediterrán területeken ismeretesek már állandósult, önfenntartó hibrid populációk melyek részben önállósodtak is, s ezeket az alakokat a kutatók többsége önálló fajként kezeli (pl.: Ophrys tardans, O. catalaunica, O. arachnitiformis, O. delphinensis). Az Ophrys genus rendszertanilag szinte besorolhatatlan alakjainak sokaságáért a fajokon belüli rendkívül nagy variabilitás és a hibridizáció együttesen felelős.

Hazánk területén CSAPODY (1982.) szerint közel 100 féle hibrid orchidea él. DANESCH és DANESCH (1972.) és SUNDERMANN (1980.) adatai alapján a hazánkban élő fajok kereszteződéséből potenciálisan 95 hibrid-kombináció keletkezhet (46 interspecifikus és 49 intergenerikus hibrid). Valójában hazánkban ennél lényegesen kevesebb fordul elő.

A hibridek jó részét Nyugat-Európában írták le. NÉMETH (1982.) szerint ritkaságuk oka nálunk termőhelyi sajátosságokban keresendő. A mi szélsőségesebb, kontinentális jellegű éghajlatunk erőteljesebb tér- és időbeli izolációt okoz, ezáltal ugyanazon a termőhelyen kevesebb orchideafaj él együtt és ezek virágzási ideje is jobban szétválik, mint az atlantikus, kiegyenlített klímájú Nyugat-Európában.